

MEHNAT MUHOFAZASI FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY
TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH

Xakimova Diloromxon Ibragimjanovna

Namangan viloyati Uchqo'rgon tumani

2-son kasb-xunar maktabining Mexnat muxofazasi va texnika xavfsizligi fani o'kituvchisi

Annotatsiya: *Maqolada mehnat muhofazasi fanini o'qitishda zamonaviy ta'lim metodlari va metodikasini qo'llash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *ta'lim tizimi, ta'lim isloxlari, xayot faoliyati, xavfsizlik, pedagogik texnologiyalar, o'qitish usullari.*

Inson tug'ilishi bilan yashash, erkinlik va baxtga intilish huquqiga ega bo'ladi. Inson o'zining yashash, dam olish, sog'ligi haqida qayg'urish, qulay atrof-muhit, xavfsizlik va gigiena talablariga javob beradigan mehnat sharoitida ishlashga bo'lgan xuquqlarini hayot faoliyati jarayonida amalga oshiradi. Uning bu huquqlari O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida kafolatlangan.

Mehnat muhofazasii insonni har qanday muhitdagi ishtirokida uning xavfsizligi va sog'ligini ta'minlovchi, xavfli va zararli omillardan himoya qiluvchi amaliyot va nazariyani qamrab olgan ilmiy bilimlar majmui ekanligini inobatga olib, Yangi O'zbekiston - inson qadri ustuvor bo'lgan jamiyat va xalqparvar davlatda fuqarolarni xavfsizligi birinchi o'rindagi eng dolzarb masala xisoblanadi. Shunday ekan Mehnat muhofazasi fanini barcha aholi qatlamiga o'qitish va o'rgatish maqsadga muvofiq.

Dunyoda keskin o'zgarishlar, favqulodda xolatlar yuz berishi, kutilmaganda baxtsiz hodisalarga uchrashlar, "Mehnat muhofazasi" fanini o'rganishda nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirishga, aholining barcha qatlamlarini o'qitib o'rgatishga, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning xilma-xilligidan foydalanishni taqoza etadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning xilma-xilligidan foydalanishdan oldin, pedagog olimlar V. M. Shepel', B.T. Lixachev, I. P. Volkov, V. M. Monaxov, U. Nishonaliev, V. YU. Pityukov, V. K. D'yachenko, M.V.Klarin G. K. Selevkolarning qo'llanmalari, ilmiy adabiyotlari va fikrlari bilan tanishish hamda quyidagi tushunchalarga asosiy e'tiborni qaratish maqsadga muvofiqdir. [4].

Texnologiya (yunon. "techne" – mahorat, san'at, "logos" – tushuncha, ta'limot) – muayyan (ishlab chiqarish, ijtimoiy, iqtisodiy va b.) jarayonlarning yuksak mahorat, san'at darajasida tashkil etilishi. Ta'lim texnologiyasi (ingl. "an educational technology") – ta'lim (o'qitish) jarayonining yuksak mahorat, san'at darajasida tashkil etilishi

Ta'lim texnologiyasi – ta'lim maqsadiga erishish jarayonining umumiy mazmuni, ya'ni, avvaldan loyishalashtirilgan ta'lim jarayonini yaxlit tizim asosida, bosqichma-bosqich amalga oshirish, aniq maqsadga erishish yo'lida muayyan metod, usul va vositalar tizimini ishlab chiqish, ulardan samarali, unumli foydalanish hamda ta'lim jarayonini yuqori darajada boshqarish.

Ta'lim metodi – o'quv jarayonining majmuaviy vazifalarini yechishga yo'naltirilgan o'qituvchi va talabalarning birgalikdagi faoliyati usuli bo'lsa, ta'lim metodikasi esa muayyan o'quv predmetini o'qitishning ilmiy asoslangan metod, qoida va usullar tizimi.

Bugungi kunda ta'lim texnologiyalarini shartli ravishda ikki turga ajratish mumkin, ular an'anaviy va noan'anaviy: an'anaviy ta'lim texnologiyasi - muayyan muddatga mo'ljallangan, ta'lim jarayoni ko'proq o'qituvchi shaxsiga qaratilgan bo'lib, o'qitishning an'anaviy shakli, metodi va ta'lim vositalarining majmuidan foydalanib ta'lim-tarbiya maqsadiga erishishdir;

noan'anaviy ta'lim texnologiyasi - muayyan muddatga mo'ljallangan, ta'lim jarayoni markazida talaba shaxsi bo'lib, o'qitishning zamonaviy shakli, faol o'qitish metodlari va zamonaviy didaktik vositalarning majmuini ta'lim-tarbiya ishidan ko'zlangan maqsad va kafolatlangan natijaga erishish -ga yo'naltirishdir. Noan'anaviy ta'lim texnologiyasi an'anaviy ta'lim texnologiyasidan farq qilib, talabalarning bilish imkoniyatlarini rivojlanishiga sharoit yaratadi, mustaqil ishlashlariga alohida e'tibor beriladi, bilish faoliyatlari izlanuvchan va ijodiy harakterga ega bo'ladi. Dars tuzilmasi o'zgaruvchan bo'ladi. Noan'anaviy ta'lim texnologiyasi o'z navbatida uchga bo'linadi:

Hamkorlikda o'rganish-talabalarning bilimini o'zlashtirish, singdirish, mustahkamlash bo'yicha reproduktiv faoliyatini ta'minlovchi, mahorat va malakani ketma-ketlik bo'yicha talabaning bevosita boshchiligida ishga solishni tashkil etishga asoslangan o'qitish va bilim olishdir. U talabalarning mustaqil guruhlarda ishlashi evaziga ta'lim olishini ko'zda tutadigan metod - lardan iborat. Bularga kitob bilan ishlash, o'quv suhbat, davra suhbat, aqliy xujum, kichik guruhlarda ishlash, bahs-munozara kabi metodlarni kiritish mumkin.

Modellashtirish- real hayotda va jamiyatda yuz beradigan hodisa va jarayonlarning ixchamlashtirilgan va soddalashtirilgan ko'rinishini auditoriyada yaratish va ularda talabalarning shaxsan qatnashishi va faoliyat evaziga ta'lim olishini ko'zda tutadi. Uning asosiy maqsadi talabalarning faqat tinglashi emas, balki bilimlarni o'zlashtirishda bevosita ishtirokini ta'minlash orqali ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga qaratilgan. Bularga ishbop o'yinlar va rolli o'yinlar kabi metodlarni kiritish mumkin. Fanlararo aloqadorlikni pedagogik faoliyat su'bektlarining quyidagi yo'nalishlarni muvofiqlashtirishni bildiradi:

O'quv materialining mazmuniga ko'ra, mehnat muhofazasi chuqurroq o'zlashtirish uchun talabaning boshqa fanlardan olgan bilimlaridan foydalanish, o'zaro qonunlar va nazariyalarni talqin qilishning birligi, turli fanlardan o'rganiladigan o'zaro bog'liq hodisalar, jarayonlar, hodisalar haqidagi tushunchalarni talqin qilishning birligi, turli fanlar bo'yicha o'rganiladigan o'zaro bog'liq materiallarni tanlashni muvofiqlashtirish;

Mehnat muhofazasi sohasidagi shakllangan ko'nikmalarga ko'ra, o'quvchilarni o'quv va o'quv-ishlab chiqarish ishlarini rejalashtirishga o'rgatish usullarini muvofiqlashtirish; intellektual, amaliy ko'nikmalarni, kitob bilan ishlash ko'nikmalarini, tashkilotchilik qobiliyatlarini shakllantirishga yondashuvlar birligini, o'qitish uslublari va vositalari bo'yicha:

- turli fanlarda qo'llaniladigan o'quv-tarbiya ishlarining mutodlari va o'qitish usullarini muvofiqlashtirish; o'quv qurollari va ularni hayot faoliyati xavfsizligi darslarida qo'llash usullarini mujassamlashtirish;

- o'quvchilarni tarbiyalash va rivojlanishi usulari va vositalari bo'yicha ta'lim jarayonini xavsizlik, insonparvarlashtirish, demokratlashtirish, hamkorlik pedagogikasi g'oyalari va tamoyillari asosida boshqarish;

- o'rganilayotgan materialni hayot bilan, amaliyot bilan bog'lash, barcha o'qituvchilardan talabalarga qo'yiladigan pedagogik talablarning birligi va mujassamlashtirish, o'quvchilarning jamoaviyligini, sherikligini, va o'zaro yordamini rivojlantirish;

- mehnat muhofazasini ta'minlash va sog'lom turmush tarzini saqlashda o'qituvchining shaxsiy namunasiga erishmoq lozim.

Zamonaviy mehnat muhofazasi darsini o'z ijodiy ishlanmalaridan faol foydalanish fonida, uni qurish nuqtai nazaridan ham, o'quv materiali, pedagogik texnologiya mazmunini tanlashda ham darsning klassik tuzilishini o'zlashtirishni aks ettirishi va uning taqdimotini o'rgatishdir. Zamonaviy darsning a'anaviy darsdan tub farqi shundaki, natijalar nafaqat fan bilimi, balki uni faol kognitiv, axborot texnologiyalar yordamida o'zlashtirish, bu bilimlarni nostandart hayotda omon qolishda qo'llash qobiliyatini rivojlantirishdan iborat. Yuqorida qo'llanilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalari o'quv jarayoni samaradorligini, shaxsiy fikrlar kuchayganini, o'quvchilarning onglik va tayyorgarlik darajasini yuqori natijalarga erishilganini, o'qitishda "o'qituvchi-talaba" pedagogik texnologiyasi eng samarali usul ekanligini o'tkazilgan taxlillar natijalariga ko'ra namoyon bo'ldi. Bugungi kunda an'anaviy va innovatsion pedagogik ta'lim texnologiyalarni yoshi guruhi, guruh mutaxassisligi, yashash sharoitlari hamda joylashgan xududlarini ham inobatga olish, zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan olib borilgan dars mashg'ulotlarda yuqori natijalarni ko'rsatdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Александрова О.Б., Дрожжин М.А., Моисейкин Д.А. Теория и практика как взаимосвязанные категории в освоении дисциплины «Безопасность жизнедеятельности» Проблемы современного педагогического образования. Сер.: Педагогика и психология. – Сборник научных трудов: - Ялта: РИО ГПА, 2019. – Вып. 65. – Ч.

2. – С 13-16. 3. Современные педагогические технологии : учебное пособие для студентов-бакалавров, обучающихся по педагогическим направлениям и специальностям Автор-составитель: О.И. Мезенцева; под. ред. Е.В. Кузнецовой; Куйб. фил. Новосибир. гос. пед. ун-та. – Новосибирск: ООО «Немо Пресс», 2018. – 140 с.

3. Yuldashev, S. H., & Hakimov, S. (2022). ABOUT VIBRATION ARISING FROM RAILWAY TRANSPORT. *Science and Innovation*, 1(5), 376-379.

4. Ҳақимов, С., Абдуназаров, А., & Шаропов, Б. (2022). БИНО ВА ИНШООТЛАР ЗИЛЗИЛАБАРДОШЛИГИНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ. *Journal of Advanced Research and Stability*, 2(9), 215-218.
5. Ҳақимов, С. (2022). ТОННЕЛЛАР ҚАЗИШНИНГ САМАРАЛИ УСУЛЛАРИ ВА УЛАРНИ КАМЧИЛИКЛАРИ. *Journal of Advanced Research and Stability*, 2(9), 219-222.
6. Rasuljon o'g'li, K. S., & Muhammadjanovna, K. F. (2023). ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF USING STEEL REINFORCEMENTS AND COMPOSITE REINFORCEMENTS IN BUILDING STRUCTURES. *AMALIY VA FUNDAMENTAL TADQIQOTLAR JURNALI | JOURNAL OF APPLIED AND FUNDAMENTAL RESEARCH*, 2(6), 1-5.